

2 - Ma'ruza

TAQDIMOT YARATISHNING ZAMONAVIY VOSITALARI VA TA'LIM JARAYONIDA QO'LLANILISHI

Reja:

1. Taqdimot tushunchasi.
2. Taqdimot turlari.
3. O`quv taqdimotiga qo`yilgan talablar.
4. Taqdimot yaratishning zamonaviy vositalari.
5. Taqdimot yaratishning zamonaviy vositalari imkoniyatlari.

Taqdimot (ing. presentation) – audiovizual vositalardan foydalanib ko`rgazmali shaklda ma`lumot taqdim etish shakli. Taqdimot yagona manbaga umumlashgan kompyuter animatsiyasi, grafika, video, musiqa va ovozni o`zida mujassam etadi. Odatda taqdimot ma`lumotni qulay qabul qilish uchun syujet, ssenariy va strukturaga ega bo`ladi.

Taqdimotlar so`z bilan ifoda qilish qiyin bo`lgan jarayonlarni tez, aniq va tushunarli bo`lishi, axborotni qabul qilishda turli xil ko`rinishlarda aks etirilishi o`qituvchiga darsni tashkillashtirish va faol bo`lishida ko`makchi vositasini o`taydi.

Multimediali taqdimot – bugungi kunda axborot taqdim etishning yagona va eng zamonaviy shakli hisoblanadi. Bu matnli ma`lumotlar, rasmlar, slayd-shou, diktir jo`rligidagi ovoz bilan boyitilgan, videoparcha va animatsiya, uch o`lchamli grafika tarzidagi dasturiy ta`minot bo`lishi mumkin. Taqdimotning ma`lumot taqdim etishning boshqa shakllaridan asosiy farqi ularning mazmunan boyitilganligi va interfaoligidir, ya`ni belgilangan shaklda o`zgarishga moyilligi va foydalanuvchi faoliyatiga munosabatini bildirishidir.

Ma`lumki, inson ma`lumotning ko`p qismini ko`rish (~80%) va eshitish (~15%) organlari orqali qabul qiladi (bu avvaldan aniqlangan va kino hamda televideniya undan samarali foydalaniladi). Multimediali texnologiyalar ushbu muhim sezgi organlarining bir vaqtda ishlashiga yordam beradi. Dinamik vizual ketma-ketlik (slayd-shou, animatsiya, video)ni ovozi tarzda namoyish etish orqali insonlarning e`tiborini ko`proq jalb qilamiz. Shundan kelib chiqib, multimediali texnologiyalar axborotni maksimal samarali tarzda taqdim etishga imkon beradi.

Multimediali taqdimot ma`lumotni to`g`ridan to`g`ri qabul qilishni ta`minlaydi. Foydalanuvchi taqdim etilayotgan barcha ma`lumotlarni ko`radi va o`zini qiziqtirgan qismlaridan foydalana oladi. Ma`lumotni qabul qilish katta mehnat va vaqt talab qilmaydi. Ma`lumot taqdim etishning boshqa shakllaridan farqli ravishda multimediali taqdimot bir necha o`n minglab sahifa matn, minglab rasm va tasvirlar, bir necha soatga cho`ziladigan audio va video yozuvlar, animatsiya va uch o`lchamli grafikalarini o`z ichiga olgan bo`lishiga qaramay, ko`paytirish xarajatlarining kamligini va saqlash muddatining uzoqligini ta`minlaydi.

Taqdimot turlari:

- **Chiziqli taqdimot** – murakkab grafika, videoqo`yilma, ovoz jo`rligidagi va navigatsiya tizimiga ega bo`lmagan dinamik rolik. Chiziqli taqdimotlar mo`ljallanishiga ko`ra shartli ravishda quyidagi shakllarga bo`linadi:

- stend shaklidagi multimedia taqdimoti;
- elektron doklad yoki jo`rlidagi taqdimot;

sales-taqdimot;
promo-rolik;
intro-rolik;
ekran himoya lavhalari (ScreenSavers).

- **Interfaol taqdimot** – ierarxik tamoyillar bo'yicha tuzilmaga keltirilgan va maxsus foydalanuvchi interfeysi orqali boshqariladigan multimediali komponentlar to'plami. Foydalanish maqsadidan kelib chiqib, interfaol taqdimotlar shartli ravishda quyidagi turlarga bo'linadi:

- korporativ multimediali taqdimot;
- multimediali katalog;
- mahsulot taqdimoti;
- o'rgatuvchi yoki test dasturi;
- erkin foydalanishga ruxsat berilgan kompyuterlar uchun multimedia qobig'i;
- elektron nashr yoki multimediali kitob.

Axborot taqdim etishning eng samarali vositalaridan biri taqdimotlarni kompyuterlarda ishlab chiqishning eng ko'p tarqalgandir. Darslarni tashkililashtirish, ko'rgazmali, samarali bo'lishda taqdimotlardan foydalanmasdan erishish qiyin. Taqdimotning samarali bo'lishi nafaqat ilg'or goyalaringizga balki taqdimotning ko'rinishiga ham bogliq boladi.

Tinlovchilar bilan vizual aloqa o'rnatishda taqdimotning tashqi ko'rinish muhim ahamiyat kasb etadi.

O'quv taqdimotiga qo'lgan talablar.

Dars jarayonida taqdimotlar ko'rgazmali qo'llanma sifatida foydalaniladi. Taqdimotga qo'yilgan asosiy talablarni ko'rib chiqamiz.

Multimediyali taqdimot mazmuniga qo'yilgan talablar:

- taqdimot mazmuni darsning maqsadi va vazifalariga mos kelishi;
- qabul qilingan imlo, tinish belgilari, qisqatirish va matnni kiritish qoidalariga amal qilish;
- ma'lumotlarni taqdim etishda aniq va ishonchli faktlarga asoslangan bo'lishi va bu borada xatolarga yo'l qo'ymaslik;
- slayddagi matnni qisqa va aniq bo'lishi;
- slayddagi har bir matnli ma'lumot qismi mazmuni mantiqan tugallangan bo'lishi;
- bayoning qisqaligi va matnning axboriylikining yuqoriligi;
- ma'lumotning slaydda joylashuvi (ma'lumotlarning gorizatal joylashishi afzaldir, ma'lumotlarning muhim qismi slaydning o'rta qismida joylashuvi muhim; agar slaydda surat bo'lsa u holda matn uning pastki qismida joylashish maqul bo'ladi, matn chekka qismlarini tekislash zarur)
- ma'lumotni jalb qiluvchi va o'zgacha bo'lishi o'quvchi e'tiborini tortadi.

Taqdimotning ko'rinishi va ovoz effektlariga qo'yilgan talablar:

- tasvirlarning optimal ko'rinishlarini tanlash;
- taqdimot mazmuniga tasvirlarni mos kelishi;
- tasvirlarni o'quvchilar yoshiga mos kelishi;
- tasvirning sifatli bo'lishi (slayd foniga nisbatan tasvirning yorqinligi; tasvirlardagi keraksiz elementlarning bo'lmasligi; tasvirning yorqin va mos bo'lishi; fayllar formatining bir xil bo'lish)
- ovozning bir qator sifatleri (musiqaning sifatli bo'lishi, tashqi shovqinlarning bo'lmasligi);

- qo'llanilayotga grafik ob'yektlarning asosli va maqsadga muvofiq bo'lishi;

Matnga qo'yilgan talablar:

- taqdimot slaydidagi fonga nisbatan matnning o'qish imkoniyatining yuqori bo'lishi (matnni fonda aniq ko'rinishi, matn va fonning uchun bir biridan farq qiladigan rangda bo'lishi);
- harflarning o'lchami o'quvchi yosh xususiyatlarini hisobga olgan holda bo'lish 24punkt dan kam bo'lmasligi kerak;
- matn shriftlarini o'qilishi oson qilib qo'llash va 3 xil shrift variantidan ko'p bo'lmasligi lozim;
- Qator uzunligi 36 belgidan oshmasligi;
- Matnlarning tagiga chizish holati faqat gipermurojaatlarda bo'lishi.

Dizayndagi talablar:

- Taqdimotlar uchun yagona dezaynni qo'llash;
- Taqdimotning bezash uslubi (grafik, ovoz, animasiya) taqdimot mazmuniga mos bo'lishi .
- slayd fonini bezashda psixologik jihatdan badastur va qulay bo'lishini ta'minlash;
- slayd foni orqada joylashgan bo'lishi lozim: slaydda joylashgan ma'lumotni ajratib, yaqqol va alohida ko'rsatishi, uni to'sib qo'yimasligi zarur;
- bir slaydda uchtdan ortiq ranglardan foydalanmaslik (birinchisi fon uchun, ikkinchisi sarlovha uchun, uchunchisi matn uchun)
- tanlanayotga shablonlarning mavzuga mos kelishi (ba'zan esa neytral bo'lish mumkin);
- animasion effektlardan maqsadli foydalanish.

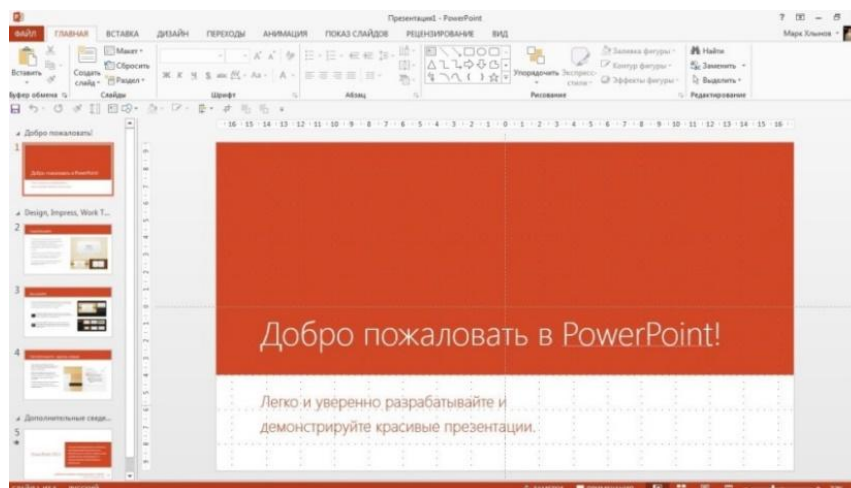
Taqdimotlar so'z bilan ifoda qilish qiyin bo'lgan jarayonlarni tez, aniq va tushunarli bo'lishi, axborotni qabul qilishda turli xil ko'rinishlarda aks ettirilishi o'qituvchiga darsni tashkillashtirish va faol bo'lishida ko'makchi vositasini o'taydi.

Taqdimotlarni ishlab chiqishning turlari va vositalari juda ko'p bo'lib, bugungi kunda taqdimot yaratishning yangi – yangi zamonaviy vositalari, turlari va ko'rinishlari taqdim etib borilmoqda.

Taqdimot yaratishning bir necha dasturlari bilan tanishtiramiz. PowerPoint

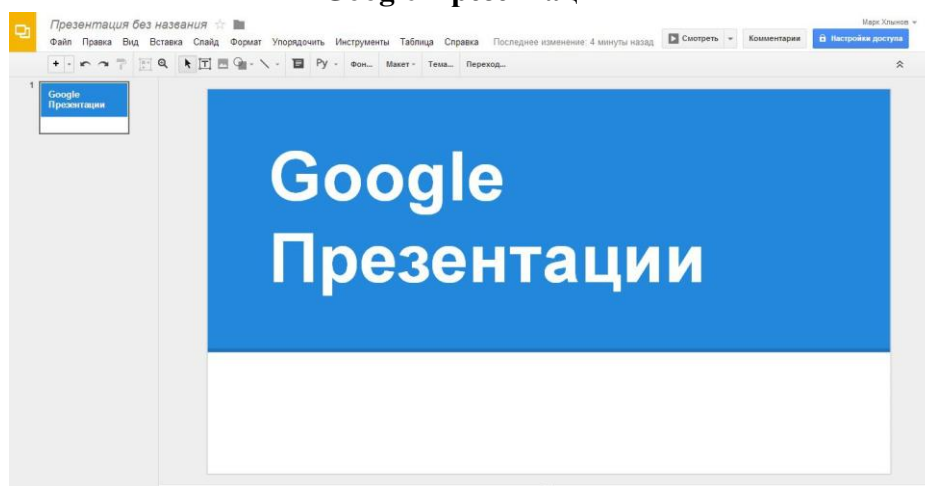
PowerPoint taqdimoti grafikli dasturlar sirasiga kiradi. Bunday dasturlar o'zida matnlar, rasmlar, sxemalar, grafiklar, animatsion effektlar, ovoz, videokliplar va hokazolardan iborat slaydlar hosil qilish imkonini beradi.

Slaydlar ketma-ketligidan hosil bo'lgan taqdimotni kompyuter ekranida, videomonitorlar va katta ekranlarda namoyish qilish mumkin. Taqdimot yaratish – bu slaydlar ketma-ketligini qurish va bezagini berishdir. Quyidagi rasmda siz POWERPOINT dasturining ekrani va uning asosiy elementlarini ko'rib turibsiz:

Rasm 4.1

Google Презентации

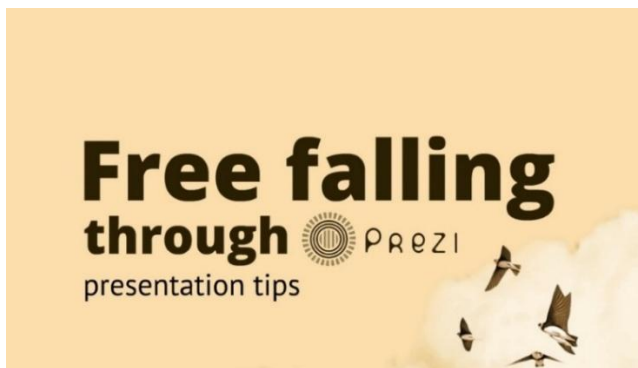
Rasm 4.2

Google Diskda bepul virtual ofis taqdimotni ishlab chiqish imkoniyatiga ega. **Google Diskda taqdimotlarni ishlab chiqish Power Point** dasturidek bo`lib, onlayn tarzda ko`pgina vido o`zgarishlar ega interfeyz bir oz qisqartirilgandir. Bunda Power Point dasturining onlayn versiyasidan ko`proq imkoniyatlariga egadir.

Taqdimotni tekin ofis Google diskda ham yaratish mumkin. Google diskda taqdimot yaratish Power Point dasturida taqdimot yaratish bilan bir-hil, lekin Google diskda onlayn tarzda yaratiladi va vide o`zgarishlar bilan farq qiladi. Power POintning funksiyalaridan tubdan farq qiladi. Agar sizda litsensiyali Power Point 2013 bo'lsa, siz bilasizki boshqa hujjatlar bilan hamkorlikda ishlash mumkin va Google diskda ham boshqa hujjatlar bilan hamkorlikda ishlash oson va funksiyalari mavjud.

Google taqdimot tekin va chegarasiz imkoniyatlarga ega, lekin foydalanuvchi taqdimot yaratishda bazaviy topshiriqlarni hal qiladi.

Prezi

Rasm 4.3

Flesh – taqdimotlarning zamonaviy vositalaridan biri Prezi dasturidir. Prezi dasturining o`ziga xosligi buma`lumotlarning ketma ket chiqishidir.

Powerpoint bilan Prezining eng katta farqi shundaki, Prezi asosan linyali formatga urg`u beradi. Alohida qilib qaraydigan bo`lsak Prezida ko`rish imkoniyatiga katta e`tibor berilgani aniq bir farqdir. Prezi g`oya, fikr va rejalar tarmog`ini qurush uchun ishlatiladi.

ZUI – (zooming user interface) obyektivdagi suratni foydalanuvchilarga yaqinlashtirib yoki uzoqlashtirib ko`rsatadi. ZUI foydalanuvchilarga turli xil hujjatlarni o`zaro, to`gridan to`g`ri ko`rib, o`rganib chiqishga imkon beradi.

Umuman olganda, Prezi windowsda juda yaxshi , ammo linuxda juda yomon ishlaydi. Prezi murakkab prezentatsiya yaratishda Adobe flashdan foydalanadi va bu dastur eng ohirgi ko`rinishda bo`lishi shart. Prezi dasturining uchta turli xil shakli mavjud:

- Prezi public
- Prezi enjoy
- Prezi pro

Prezi public barcha foydalanuvchilar uchun bepul bo`lsa, Prezi pro va Prezi enjoy esa ma`lum bir to`lovlarni talab qiladi.

Canvas – (“mustahkam va dag`al mato” ma`nosini anglatadi) prezentatsiya tayorlash uchun maydon. Prezi ZUI texnologiyasidan foydalanganligi sababli har qanday berilgan canvas yani maydon ko`rinib turgan hududiga nisbatan kattaroq bo`ladi. ZUI texnologiyasi foydalanuvchilarga maydon bo`ylab erkin harakatlanish va ma`lumot qo`shish imkoniyatlarini beradi.

Prezini kompyuter, planshet, mobil telefonlardan ham foydalanilishi mumkin. O`rganish juda oson va qulay bo`lganligi sababli, har bir foydalanuvchiga mos keladi. Zoom yordamida Prezi taqdimoti slaydma slayd ko`chmaydi, balki yangi joyga izma -iz ketadigan yo`lak (Pathwaypoint) dan foydalanib yaqinlashtiradi.

Haiku Deck

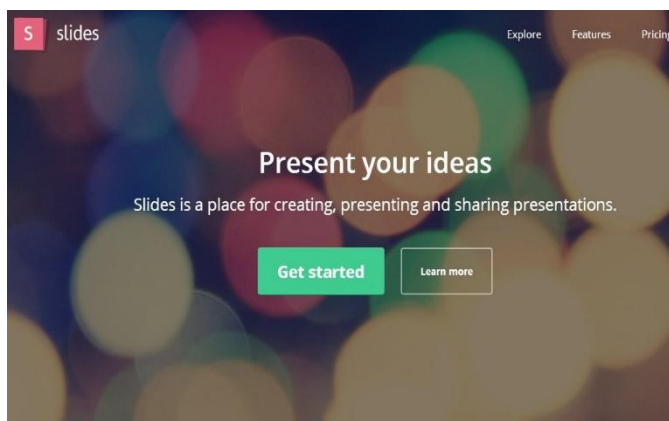
Rasm 4.4

Haiku Deck – bu taqdimot yaratishni osonlashtirishga harakat qilishdir. Bu dastur taniqli xalqaro eksport Garr Reynolds dizayn taqdimotlari prinsipiga asoslangan. Asosiy fikr-slayddagi minimal axborotlar miqdorida. Bir fikr slaydga va bir (rasmlar, diogrammalar va sxemalar)

Haiku Deck dasturi yordamida taqdimotlarga slayd tayyorlash va sizning fikrlaringizdagi ko'p bo'lmagan axborotlar bilan taqdimotlar yaratish juda oson. Interfeysi bezashga sifatli shablonlarga ega.

HaikuDeck-bu qiyinchiliklarsiz maksimal sodda va chiroyli taqdimot yaratishni hohlaganlar uchundir.

Slides

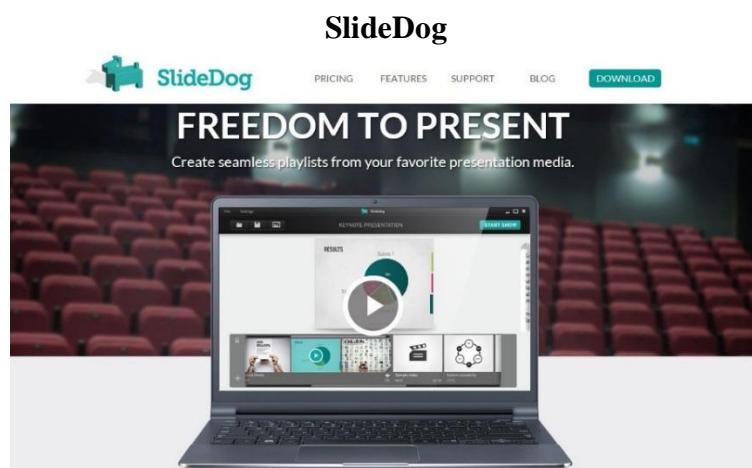
Rasm 4.5

Slides –bu taqdimot yaratish uchun yangi zamonaviy dastur. Hamma taqdimotlar HTML da yaratiladi, bu har qanday qurilmada foydalanish imkonini beradi. HTML kodlash har qanday usulda taqdimotlarni bezash shu bilan internetdan birga har qanday amaliy content qo'yish (embed) imkoniyatini yaratadi. Sizning Web brauzeringizda onlayn tarzda taqdimot ko'rsatish va har qanday qurilma yordamida oflayn ko'rinishdagi taqdimotingizni boshqarish imkoni mavjud.

Grafik muharriri interfeysi bir oz qiyinroq va hozircha standart funksiyalari joylashish o'rnini noqulayroq, lekin, uskunalari juda qiziqarli. Slides dasturida slaydlarni har qanday yo'nalishda harakatlantirish mumkin ya'ni o'ngdan chapga, chapdan o'nga, yuqoridan pastga, pastdan yuqoriga.

Slides dasturi bazaviy funksiyalari bilan tekin versiyalar mavjud, dasturning to'liq shakli pullik. Hamma taqdimotlar sizning Web brauzeringizda onlayn tarzda amalga oshiriladi, dasturning desktop va telefon versiyalari hozircha mavjud emas, faqatgina boshqa qurilmalarda dasturni yuklash imkoni mavjud.

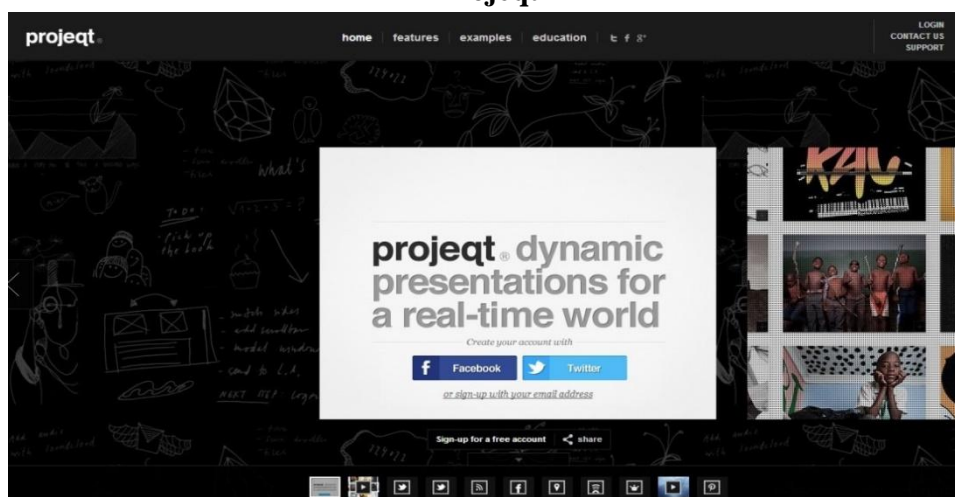
Dasturning to'liq shakli juda qiziqarli bo'lib, kelajakda ommolashishi kutilmoqda. Agarda sizda taqdimot yaratish zuriyati tug'ilgan bo'lsa, Slidesda taqdimot yaratib ko'rishingizni maslahat beramiz.

Rasm 4.6

SlideDog – Power Point yoki Keynote dasturlariga oʻxshagan taqdimot muharriri emas. Siz bu dasturda taqdimot yarata olmaysiz, lekin dastur yordamida siz taqdimot uchun qulay playlist tayyorlashingiz mumkin. Taqdimotlar Power Point va Keynote, PDF hujjatlari, vidioroliklar, rasmlar va veb sahifalarni bitta taqdimotga kerakli tartibda joylashtirish imkoniyati mavjud. Onlayn tarzda yoki dasturni Windows operatsion tizimiga yuklash holda ishlash mumkin.

Projeqt

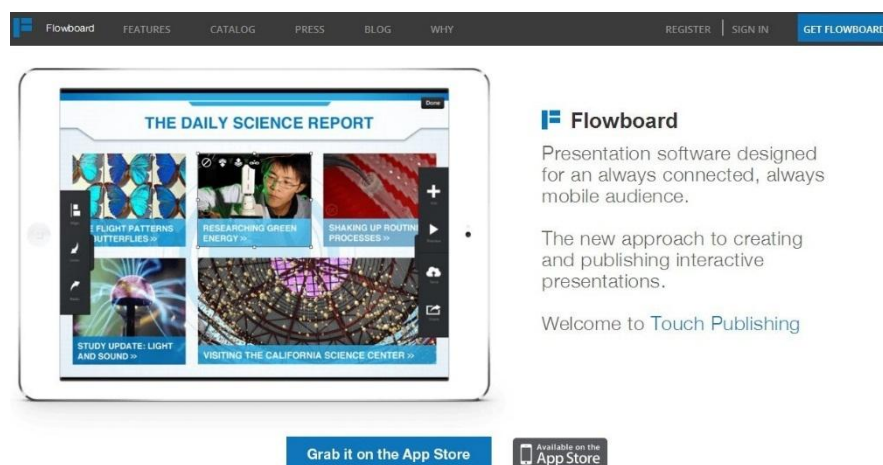
Rasm 4.7

Projeqt dasturida taqdimotni jonlantiruvchi internetdan har qanday turdagi maʼlumotlarni qoʻyish imkoniyati mavjud, yaʼni RSS lentasi, Google haritasi, onlayn savol-javob, Youtube dan video lavhalarni yoki SaundCloud dan musiqalarni joylashtirish mumkin. Slides dasturiga oʻxshab Projeqt dasturida slaydlar harakatini har qanday yoʻnalishda joylashtirish imkoniyati mavjud. Eng asosiysi Projeqt dasturida hosil qilingan taqdimotlarni har qanday internetga ulangan qurilmalarda yuklash va oʻzgartirish mumkin.

Interfeysi juda ham qulay, unda ishlash qiyin emas. Qiziqarli hususiyatlari: yaratilgan taqdimotlarni Power Point dasturiga va PDF hujjatlariga import qilish mumkin va taqdimotlarni internetga joylashtirish juda qulay.

Projeqt talim sohasida va koʻrgazmalarda keng qoʻllanilmoqda.

Flowboard

The screenshot shows the Flowboard website. At the top, there is a navigation bar with links for 'Flowboard', 'FEATURES', 'CATALOG', 'PRESS', 'BLOG', 'WHY', 'REGISTER', 'SIGN IN', and 'GET FLOWBOARD'. Below the navigation bar, there is a large image of an iPad displaying a presentation titled 'THE DAILY SCIENCE REPORT'. The presentation content includes several slides with images and text: 'FLIGHT PATTERNS BUTTERFLIES >>', 'RESEARCHING GREEN ENERGY >>', 'SHAKING UP ROUTINE PROCESSES >>', 'STUDY UPDATE: LIGHT AND SOUND >>', and 'VISITING THE CALIFORNIA SCIENCE CENTER >>'. To the right of the iPad image, there is a section titled 'Flowboard' with the following text: 'Presentation software designed for an always connected, always mobile audience.' Below this, it says 'The new approach to creating and publishing interactive presentations.' and 'Welcome to Touch Publishing'. At the bottom of the iPad image, there are two buttons: 'Grab it on the App Store' and 'Available on the App Store'.

Rasm 4.8

Keynote ning Mobil versiyasi bilan faqatgina Flowboard tenglasha oladi. Dastur iPad qurilmasida taqdimotlarni o'zingizning shaxsiy shablonlaringiz yordamida yaratish imkonini beradi.

Interfeysi juda oson, funksiyalari yetarlicha ko'p. Qiziqarli qurilmalari: Facebook, YouTube, Dropbox kabi veb sahafalaridan rasmlar va videolarni taqdimotga joylashtirish kabi imkoniyatlarga ega.